

Anna Chciałowska*

UPRAWNIENIE DO POCHÓWKU ORAZ POGRZEB PŁODU, NOWORODKA, DZIECKA I OSOBY DOROSŁEJ W PRAWIE POLSKIM

1. Wstęp

Legitymacja każdego człowieka do charakteru, jak i formy pogrzebu wynika z prawa do manifestowania przekonań religijnych, które jest uprawnieniem indywidualnym, mającym swoje źródło w ustawodawstwie odnoszącym się do wolności sumienia i wyznania.

Bardzo istotnym aspektem są kwestie dotyczące określenia osób, które są podmiotami prawa do pogrzebu w prawie polskim. Generalnie wskazują na nie dobra osobiste każdego człowieka, będące źródłem prawa do pogrzebu, to znaczy wolność osobista człowieka i kult pamięci osoby zmarłej. Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku bierze się pod uwagę osoby żyjące, gdyż osobiste prawa podmiotowe przysługują człowiekowi, tylko za jego życia doczesnego. Inaczej rzecz ujmując, podmiotem prawa do pogrzebu nie może być osoba zmarła. Jednak decyzja za życia osoby zmarłej, która określiła charakter swojego pogrzebu, podlega ochronie prawnej¹.

* Mgr Anna Chciałowska – Doktorantka, Wydział Prawa i Administracji i Wydział Prawa Kanonicznego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

¹ A. Szpunar, *Ochrona prawna kultu osoby zmarłej*, „Palestra” 1978, nr 8, s. 28.

Należy podkreślić, że w przypadku prawa do pochówku w interpretacji ustawodawstwa polskiego i jego nauki w szczególności trzeba wyodrębnić cztery uprawnienia: legitymacja do ceremonii pogrzebowej; sposób należytego traktowania ciała osoby zmarłej; prawo do miejsca pochówku oraz ekshumacja².

2. Pogrzeb płodu i dziecka martwo urodzonego

Dnia 26.5.2011 r. nastąpiła zmiana zapisów Ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Zgodnie z nowelizacją niektórych przepisów wskazanej Ustawy, w przypadku dziecka martwo urodzonego, bez względu na czas trwania ciąży, dla którego sporządzono kartę zgonu na wniosek osoby uprawnionej do pochowania, nie jest wymagana adnotacja urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu³.

W obecnym stanie prawnym nie ma znaczenia, w którym tygodniu ciąży doszło do przerwania ciąży, ponieważ w przypadku martwego urodzenia, w tym również dziecka poronionego, szpital ma obowiązek wystawić, tak zwane pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka. Oznacza to, że na wyraźną prośbę osób uprawnionych, przede wszystkim rodziców, zakład opieki zdrowotnej jest zobowiązany do wydania zwłok dziecka i karty zgonu. Dokument ten należy okazać zarządowi cmentarza w celu pochowania dziecka poronionego, bądź martwo urodzonego⁴.

Należy zaznaczyć, że w przypadku dziecka martwo urodzonego, rodzice takiego dziecka mają prawo pozostawić jego zwłoki w szpitalu, a obowiązek jego pochówku, zgodnie z art. 10 ust. 3 Ustawy z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przechodzi na gminę właściwą ze względu na miejsce zgonu⁵.

Dzieci martwo urodzone mogą być także pochowane przez inne osoby uprawnione, o których mowa w art. 10 ust. 1 wspomnianej Ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Zgodnie z omawianą Ustawą, prawo do pochowania zwłok dzieci martwo urodzonych ma najbliższa pozostała rodzina, do której zalicza się krewnych wstępnych, zstępnych, krewnych bocznych do czwartego stopnia pokrewieństwa i powinowatych w linii prostej do pierwszego stopnia pokrewieństwa⁶.

Bardzo istotny jest fakt, że w przypadku dziecka martwo urodzonego, w tym również poronionego, sporządza się tylko akt urodzenia dziecka, ale z adnotacją w rubryce „Uwagi”, że dziecko urodziło się martwe. Nie wystawia się aktu zgonu

² A. Sobczak, *Poradnik cmentarny. Kościelne i cywilne normy prawne o cmentarzach i chowaniu zmarłych wraz z orzecznictwem*, Gniezno 2003, s. 13-46.

³ Ibidem, s. 221-222.

⁴ J. Haberko, *Konsekwencje prawne żywego i martwego urodzenia*, „Prawo i Medycyna” 2007, nr 3, s. 64.

⁵ K. Myślińska, *Sytuacja prawna rodziców dziecka poronionego [w:] Od bólu po stracie do nadziei życia – pogrzeb dziecka poronionego*, red. J. Dziedzic, P. Guzdek, Kraków 2013, s. 219-224.

⁶ Ibidem.

w przypadku takich dzieci, ponieważ akt urodzenia z odpowiednią adnotacją jest równocześnie aktem zgonu⁷.

3. Pogrzeb dziecka

Normatywnie skuteczną decyzję w sprawie swojego przyszłego pogrzebu, mają prawo podjąć osoby małoletnie (dzieci), a także osoby ubezwłasnowolnione częściowo, posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych, dopiero wtedy, kiedy otrzymają pozytywną decyzję ich przedstawiciela ustawowego. Osoby małoletnie muszą uzyskać zgodę od prawnych opiekunów, natomiast w przypadku osób ubezwłasnowolnionych częściowo, prawnie skuteczna decyzja należy do ustanowionego kuratora. Należy zaznaczyć, że ewentualne oświadczenia woli wyrażone przez dzieci (czyli osoby przed ukończeniem 13 roku życia), bądź osoby ubezwłasnowolnione całkowicie w sprawie swojego pogrzebu, nie posiadają znaczenia prawnego, ponieważ osoby te nie mają zdolności do czynności prawnych. Na podstawie przepisów prawa cywilnego, pełna zdolność do czynności prawnych przysługuje osobom pełnoletnim, czyli tym, które ukończyły osiemnasty rok życia oraz kobiecie, która będąc małoletnią, uzyskała pełnoletność poprzez zawarcie związku małżeńskiego. Na uwagę zasługuje fakt, że osoby, które korzystają z pełnej zdolności do czynności prawnych, mogą dokonywać w granicach obowiązującego porządku prawnego i w sposób zgodny z normami prawa, wszelkich czynności prawnych we własnym imieniu - osobiście, bądź poprzez ustanowionego przez siebie pełnomocnika⁸.

4. Pogrzeb osoby dorosłej

Podmiotem prawa do pogrzebu jest każdy człowiek, który posiada zdolność do czynności prawnych. Ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych w art. 10 wyjaśnia, że decyzję w sprawie pogrzebu, ze względu na kult pamięci osoby zmarłej podejmują najbliższe osoby zmarłego, czyli przede wszystkim najbliższa rodzina, a dopiero w dalszej kolejności wszyscy ci, których ze zmarłym łączyły szczególne więzy uczuciowe, o ile zmarły za swojego życia nie wyraził woli bycia pochowanym w wybranym miejscu, w określony sposób przez konkretnie wskazaną osobę⁹.

W prawodawstwie polskim podkreśla się to, że o pierwszeństwie prawa do pochowania osoby zmarłej, decyduje kryterium wężła rodzinnego. Należy

⁷ Ibidem.

⁸ A. Szpunar, op.cit., s. 32.

⁹ S. Rudnicki, *Prawo do grobu. Zagadnienia cywilistyczne*, Kraków 1999, s. 40.

zaznaczyć, że prawo do zdecydowania o pogrzebie osoby zmarłej, winien mieć przede wszystkim żyjący współmałżonek. W braku konsensusu pomiędzy uprawnionymi do pogrzebania osoby zmarłej, podjęcie decyzji, czyje dobro osobiste powinno korzystać z pierwszeństwa ochrony i kto ostatecznie ma zdecydować o pochowaniu zwłok, należy do sądu, ponieważ przyjęte w art. 10 Ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych rozwiązania mają aspekt administracyjny i nie są wyczerpujące¹⁰.

5. Prawo do pogrzebu

W przypadku prawa do pogrzebu w rozumieniu prawa polskiego i jego nauki w szczególności należy wyróżnić cztery uprawnienia: uprawnienie do ceremonii pogrzebowych; sposób godnego obchodzenia się z ciałem zmarłego; uprawnienie do miejsca pochówku; uprawnienie do zmiany tego miejsca (ekshumacja)¹¹.

5.1. Uprawnienie do ceremonii pogrzebowych

Prawo pogrzebowe uprawnia do ceremonii, które odpowiada światopoglądowi zmarłego. Wolę w tej sprawie może wyrazić każdy człowiek przed swoją śmiercią, a po jego śmierci, jeśli takiej woli nie wyraził, decyzję w tej sprawie podejmuje, ten, kto ma prawo do pochowania ciała osoby zmarłej. Ustawa z 17.5.1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania w art. 2 pkt. 12 stwierdza, że: „korzystając z wolności sumienia i wyznania obywatele mogą w szczególności: (...) otrzymać pochówek zgodny z wyznawanymi zasadami religijnymi lub z przekonaniami w sprawach religii”. Z powyższego cytatu można wywnioskować, że to właśnie państwo gwarantuje obywatelom poszanowanie ich stanowiska w sprawie pogrzebu. Natomiast art. 1 ust. 3 wspomnianej Ustawy zapewnia, że w sprawie ceremonii pogrzebowych, należy się równe poszanowanie także osobom niewierzącym¹².

Ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych w art. 8 ust. 2 gwarantuje równe traktowanie zwłok osób innego wyznania oraz osób niewierzących na cmentarzach wyznaniowych: „w miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, zarząd cmentarza wyznaniowego jest obowiązany umożliwić pochowanie na tym cmentarzu, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, osób zmarłych innego wyznania lub niewierzących”.

Uprawnieni do pogrzebu powinni być świadomi, że prawo polskie szanuje wolność religijną i swobodę wszystkich Kościołów i związków wyznaniowych,

¹⁰ A. Kędzierska-Cieślakowa, *Głosa do wyroku SN z 12.07.1968 r. I CR 252/68*, OSNCP 1970, nr 1, poz. 18.

¹¹ A. Sobczak, *op.cit.*, Gniezno 2003, s. 13-46.

¹² *Ibidem*.

które działają w sposób konstytucyjny w Rzeczypospolitej Polskiej, nawet wtedy, gdyby nie miały one uregulowanych stosunków z państwem. Należy zaznaczyć, że władze w państwie polskim, nie ingerują w wewnętrzne decyzje związków wyznaniowych, których podstawą odprawienia pogrzebu jest ich indywidualna ceremonia pogrzebowa, a w szczególności państwo nie stwarza możliwości wymuszenia odprawienia pogrzebu religijnego w przypadku odmowy sprawowania tych ceremonii w całości lub w części przez ich szafarzy¹³.

5.2. Uprawienie do godnego obchodzenia się z ciałem zmarłego

Obowiązujące przepisy prawa cywilnego, karnego oraz administracyjnego mają na uwadze szacunek i godność należną zwłokom człowieka, jednocześnie zakreślając ramy dozwolonego postępowania z nimi oraz zabezpieczając ich ochronę¹⁴.

Każdy człowiek, który posiada zdolność do czynności prawnych (nawet ograniczoną), ma prawo do wyrażenia woli za swojego życia co do tego, jak należy postąpić z jego zwłokami. Uprawienie to w sytuacji osoby zmarłej, która przed swoją śmiercią nie wyraziła woli w tym zakresie, przysługuje rodzinie najbliższej oraz wszystkim innym, którzy mają prawo do odprawienia jej pogrzebu¹⁵.

5.2.1. Ciało osoby zmarłej

Szacunek, który jest okazywany ciału po śmierci, wyraża się w trosce o jego nienaruszalność i zachowanie w dobrym stanie do czasu kremacji lub pochówku. Zgodnie z § 3 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 7.12.2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, niezwłocznie po zgonie, zwłoki należy umieścić w miejscu możliwie chłodnym, a także zabezpiecza się je przed możliwością uszkodzenia. Należy zaznaczyć, że w celu wstrzymania procesu rozkładu zwłok, zezwala się na stosowanie utrwalających zabiegów, do których można zaliczyć zabiegi dezynfekcyjne, konserwujące, kosmetyczne i balsamujące. Nie jest także wymagane to, aby tego rodzaju zabiegi były wykonywane pod nadzorem lekarza¹⁶.

Zarówno w domu pogrzebowym, jak i w kostnicy nie wolno kłaść trumien ze zwłokami człowieka bezpośrednio na podłodze, lecz należy umieszczać na specjalnie na ten cel przeznaczonych podwyższeniach, czy katafalkach. Ciało

¹³ Ibidem.

¹⁴ J. Mazurkiewicz, *Non omnis moriar: Ochrona dóbr osobistych zmarłego w prawie polskim*, Wrocław 2010, s. 25-35.

¹⁵ A. Szpunar, op.cit., s. 32.

¹⁶ A. Sobczak, op.cit., s. 35-38.

ludzkie oraz wszelkiego rodzaju urządzenia w zakładach pogrzebowych muszą być utrzymane w należytej i trwałej czystości, powinny mieć odpowiednią wentylację oraz zabezpieczenia przed dostępem osób niepowołanych, zwierząt i owadów. Kontrolę nad ciałem zmarłego w domu pogrzebowym sprawuje służba cmentarna.

Do trumny można złożyć tylko jedną osobę dorosłą, bądź zwłoki matki z dzieckiem nowo narodzonym lub zwłoki dwojga dzieci w wieku do szóstego roku życia¹⁷.

5.2.2. Kremacja

Spopielenie zwłok, czyli kremacja jest dziś obszernie rozpowszechniona w całej Europie, a nawet w innych częściach świata. Współcześnie zwyczaj kremacji ma szersze zastosowanie, także ze względów ekonomicznych¹⁸. Należy zaznaczyć, że w żadnej ze swoich nowelizacji Ustawa z 31.01.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych nie została uzupełniona o przepisy dotyczące kremacji. Natomiast pierwsze normy w tym zakresie, zawiera Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 07.12.2001 r. w § 7 uprawniając najbliższą rodzinę do podjęcia decyzji o kremacji zwłok dzieci martwo urodzonych i wyraża zgodę na to, aby na ich wniosek zwłoki te mogły zostać spopielenone przez zakłady opieki zdrowotnej dysponujące odpowiednimi urządzeniami do tego typu czynności. Istotne jest to, że zgodnie z § 8 ust. 1 i 2 wyżej wspomnianego Rozporządzenia do popiołów powstałych ze spalenia zwłok, stosuje się przepisy dotyczące postępowania z ciałami osób zmarłych. Dlatego też zgodnie z powyższym należy stwierdzić, że wskazane przepisy stawiają na równi zwłoki i popioły ludzkie¹⁹.

5.2.3. Przewożenie zwłok

Do osobistego stosunku do zwłok, bądź szczątków ludzkich należy również zaliczyć odpowiednie zabezpieczenie sposobu ich transportu. Nie chodzi tu tylko o ich przeniesienie do domu pogrzebowego, kościoła, kaplicy, czy ich przetransportowanie do grobu, ale również o ich przewiezienie na dłuższą odległość, wtedy kiedy ich pogrzeb ma się odbyć poza miejscem zgonu. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 7.12.2001 r., transport zwłok jest dozwolony specjalnie do tego przeznaczonymi środkami przewozowymi, a przewożenie ciał w otwartych trumnach jest surowo zabronione. Dlatego też trzeba stwierdzić, że przed dokonaniem transportu zwłok lub szczątków zmarłego, trumnę w której zostały one złożone, należy trwale zamknąć poprzez przymocowanie wieka²⁰.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ S. Rudnicki, op.cit., s. 31.

¹⁹ P. Borecki, M. Winiarczyk-Kossakowska, *Prawo pogrzebowe, wybór źródeł*, Warszawa 2013, s. 7-13.

²⁰ A. Sobczak, op.cit., s. 38-39.

Na sprowadzenie ciała (przewożenie koleją, samolotami oraz statkami), bądź szczątków z obcego państwa należy uzyskać pozwolenie starosty właściwego dla miejsca, w którym zwłoki, czy szczątki mają być pogrzebane. Starosta ten ma obowiązek działać w porozumieniu z właściwym inspektorem sanitarnym. Przewożenie zwłok i szczątków w granicach państwa na odległość nie większą niż sześćdziesiąt kilometrów, może być dokonane bez uzyskania uprzedniego zezwolenia. Natomiast transport ciał i szczątków w obrębie państwa na większą odległość niż sześćdziesiąt kilometrów, może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia właściwego inspektora sanitarnego.

Zwłoki i szczątki, które są przewożone na większą odległość niż sześćdziesiąt kilometrów, powinny być szczelnie zamknięte w drewnianej trumnie, wypełnionej substancją płynochłonną o grubości pięciu centymetrów. Z kolei zwłoki przewożone poza granice państwa, powinny być zamknięte w drewnianej trumnie, która jest wybita blachą lub posiada wkład metalowy, albo w trumnie metalowej. Dno trumny wypełniane jest warstwą substancji płynochłonnej na grubość pięciu centymetrów.

Po przewiezieniu zwłok na miejsce pogrzebania, powinny być one niezwłocznie pochowane bez otwierania trumny z ciałem, bądź urny z prochami zmarłego²¹.

5.3. Uprawienie do miejsca pochówku

Przez groby zwykłe, innymi słowy groby ziemne, należy rozumieć niemurowany dół, do którego chowana jest trumna ze zwłokami, a następnie dół zasypywany jest ziemią wcześniej wydobytą z tego grobu²².

Grób murowany to dół, którego boki są murowane, a nad trumną zakładane jest sklepienie²³.

Należy dodać, że przez grób rodzinny pojmuje się przestrzeń, która zapewnia pochówek dwu, bądź więcej trumien ze zwłokami, z tym, że przestrzeń ta nie może przekraczać powierzchni przeznaczonej na dwa groby pojedyncze w poziomie, bez względu na ilość pięter stosowanych w głąb²⁴.

Przez katakumby rozumie się nisze w pionowej ścianie, umiejscowione obok siebie w szeregu i nad sobą, przeznaczone do pochowania ciał osób zmarłych, a kolumbarium to budowla z niszami przeznaczonymi do składania urn²⁵.

Prawo do grobu bierze pod uwagę uprawnienie do wybrania miejsca pogrzebania zwłok. Obowiązujące prawo polskie, wyraźnie zaznacza w odrębnych

²¹ Ibidem, s. 38-40.

²² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 7.3.2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków, Dz.U. Nr 48, poz. 284, § 2.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

Ustawach i Rozporządzeniach, że miejscem pochówku jest cmentarz²⁶. Art. 12 ust. 1 Ustawy z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych stwierdza, że: „Zwłoki mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych lub katakumbach (...)”.

Zgodnie z § 10 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 7.3.2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków, groby ziemne, powinny mieć następujące minimalne wymiary: dla zwłok dzieci do lat sześciu: długość 1,2 metra, szerokość 0,6 metra oraz głębokość 1,2 metra, a dla pozostałych grobów dla zwłok pojedynczych, w których składa się trumnę ze zwłokami osób dorosłych: długość 2,0 metra, szerokość 1,0 metra, głębokość 1,7 metra. Groby pojedyncze, w których składana jest urna: długość 0,5 metra, szerokość 0,5 metra, głębokość 0,7 metra. Groby murowane winny mieć następujące wymiary: pojedyncze, w których składana jest trumna ze zwłokami: długość 2,2 metra, szerokość i głębokość na 0,8 metra; pojedyncze, w których składa się urnę: długość oraz szerokość 0,5 metra i głębokość 0,7 metra. Natomiast groby murowane, w których składa się wiele urn, powinny mieć wymiary, które nie przekraczają wymiaru grobu murowanego pojedynczego²⁷.

Grób nie może być użyty do ponownego pochówku przed upływem dwudziestu lat, zaś po upływie tego okresu ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakakolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, która jest przewidziana za pochowanie zwłok. Istotne jest to, że zastrzeżenie to ma skutek na dalsze dwadzieścia lat i może być odnawiane²⁸.

5.4. Ekshumacja

Kolejnym bardzo istotnym uprawnieniem mieszczącym się w prawie do pogrzebu, jest uprawnienie do zmiany miejsca pochowania zwłok lub szczątków osoby zmarłej po uzgodnionej, bądź zarządzonej ekshumacji.

Ekshumacja polega na wydobyciu z grobu zwłok lub szczątków pochowanego w nim zmarłego. W przypadku ekshumacji zwłoki lub szczątki powinny być pochowane na nowo w innym miejscu. W sytuacji wywłaszczenia terenu cmentarnego koszt ekshumacji oraz przeniesienia zwłok, ponosi nabywca terenu. Podejmując decyzję o ekshumacji, albo stojąc wobec jej faktu, najbliżsi zmarłego, którzy pozostali przy życiu, stają się ponownie pretendentami do grobu jego zwłok, bądź szczątków²⁹. Ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych w art. 15 ust.1 ekshumacja zwłok lub szczątków ludzkich może nastąpić:

²⁶ S. Rudnicki, *op.cit.*, s. 95.

²⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 07.03.2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków, Dz.U. Nr 48, poz. 284, § 2.

²⁸ Ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, Dz.U. Nr 11, poz. 62 ze zm., art. 7.

²⁹ A. Sobczak, *op.cit.*, s. 44-45.

- „1) na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego;
- 2) na zarządzenie prokuratora lub sądu;
- 3) na podstawie decyzji właściwego inspektora sanitarnego w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel”.

Odnosząc się do art. 15 ust. 1 pkt. 1 cytowanego fragmentu Ustawy należy stwierdzić, że właściwy inspektor sanitarny wyrażając zgodę na ekshumację, powinien oprzeć się na wiarygodnej i potwierdzonej informacji, która byłaby podstawą do wyrażenia zgody na ekshumację zwłok. Z art. 15 ust. 1 pkt. 2 wyżej wskazanej Ustawy wynika, że zgoda osób uprawnionych na dokonanie ekshumacji nie jest konieczna, ale tylko wtedy, kiedy zarządza ją sąd lub prokurator. W myśl art. 15 ust. 1 pkt. 3 Ustawy z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, w przypadku zajęcia terenu cmentarza na inny cel, ekshumacja znajdujących się na nim zwłok i szczątków, może być dokonana tylko wtedy, kiedy uzyska się zgodę właściwego inspektora sanitarnego. Omawiana Ustawa nie wskazuje jednak osób, które są odpowiedzialne z ich ponowny pogrzeb. W przypadku osób, które zmarły na choroby zakaźne, art. 15 ust. 3 analizowanej Ustawy zabrania ekshumacji takich zwłok osób, przed upływem dwóch lat od dnia zgonu. Wykaz chorób zakaźnych został zamieszczony w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 6.12.2001 r.³⁰.

Ekshumacja zwłok i szczątków jest możliwa w godzinach porannych, podczas chłodnej pory roku, w okresie od 16 października do 15 kwietnia. O zamierzonej ekshumacji na jakimkolwiek cmentarzu należy powiadomić właściwego powiatowego lub portowego inspektora sanitarnego, który dokonuje nadzoru nad ekshumacją oraz może wyrazić zgodę na wykonanie ekshumacji w innym terminie, jednocześnie zachowując ustalone przez niego środki ostrożności³¹.

Zwłoki, które są ekshumowane przed upływem okresu mineralizacji, należy wydobyć wraz z trumną, którą bez otwierania umieszcza się na czas przewozu na obszarze państwa w szczelnej skrzyni, która jest wybita blachą. Na miejscu ponownego pochówku, trumnę trzeba wydobyć ze skrzyni, a następnie pochować bezzwłocznie na cmentarzu bez jej uprzedniego otwierania. W sytuacji, kiedy ekshumacja wykonywana jest po okresie mineralizacji, wydobyte szczątki wraz z resztkami trumny, należy umieścić w nowej trumnie. Zwłoki lub szczątki, które po ekshumacji są wywożone za granice państwa, zamyka się w nowej trumnie, a następnie przygotowuje do ich przewozu. O zamierzonej ekshumacji na jakimkolwiek cmentarzu, należy również pisemnie poinformować zarząd tego cmentarza³².

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 7.12.2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, Dz.U. Nr 153, poz. 1783, § 12.

Przepisy Ustawy z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, dotyczące ekshumacji i przewożenia zwłok nie odnoszą się do archeologicznych prac wykopaliskowych³³.

6. Zakończenie

Omawiając zagadnienie dotyczące pogrzebu płodu, noworodka i dziecka, należy zaznaczyć, że prawo polskie, reguluje kwestie pogrzebu noworodka i dziecka w ten sam sposób, jak w przypadku osoby dorosłej, ponieważ osoby te urodziły się żywe i żyły przez pewien określony czas. Jedynie brak pełnej zdolności do czynności prawnych nie pozwala na to, aby dzieci samodzielnie podejmowały decyzję w sprawie swojego pogrzebu, gdyż na skuteczne oświadczenie woli potrzebują zgody przedstawiciela ustawowego. Nieznaczące różnice, ale i problematyczne kwestie mają miejsce w przypadku pogrzebu dzieci poronionych i dzieci martwo urodzonych³⁴.

Konkludując, powinno się uznać, że w obecnym stanie prawnym nie ma znaczenia, w którym tygodniu ciąży doszło do martwego urodzenia, ponieważ w przypadku takiego urodzenia, w tym również dziecka poronionego, szpital ma obowiązek wystawić, tak zwane pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka.

Prawo do pochówku mieści się w wykazie norm mieszanych, leżących w polu zainteresowania wspólnoty religijnej i państwa, w związku z tym każde z nich dokonuje jego wykonywania w granicach posiadanej niezależności.

Entitlement to burial and funeral of the fetus, infant, child and adult in Polish law

The main aim of this article is to present the states' position regarding the matters connected with granting rights to the funeral. It also explains the process of the funeral of the fetus, infant, baptized and unbaptized child. In addition, it gives the list of people entitled to the funeral and the specified entity, which is responsible for the legal exercise of the right to the funeral. It also points the reader's attention to the legal basis and conditions of the implementation of the funeral for adults and catechumens.

The analysis of sources in Canon Law and Polish Law conducted in this thesis indicates that the issue of the right to the funeral, and its implementation is very complex, and therefore it requires research that also includes the above mentioned study. This thesis allows to understand the position of the state on burial law.

³³ Ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, Dz.U. Nr 11, poz. 62 ze zm., art. 19.

³⁴ K. Myślińska, op.cit., s. 219-224.